

Belgische aanpak inzake mijnbestrijding

1. Inleiding

België is een overtuigd voorstander van mijnbestrijding. Als eerste land dat antipersoonsmijnen in 1996 verbood, speelde het een voortrekkersrol in de strijd om deze wapens te bannen. Het Verdrag inzake het verbod op antipersoonsmijnen, aangenomen in 1997, heeft van deze strijd een zeer succesvolle wereldwijde onderneming gemaakt.

Het Belgische engagement rond mijnbestrijding omvat een breed scala aan actoren en instrumenten, en omvat zowel humanitaire als niet-humanitaire ontmijning.

Dit document schetst de context, de doelstellingen, de transversale principes en de financieringsregels van het Belgische mijnbestrijdingsbeleid met het oog op een betere coördinatie, coherentie, meer synergie en meer informatie-uitwisseling tussen alle relevante actoren, met inbegrip van partnerlanden en actoren op het terrein.

HKH Prinses Astrid van België als Speciaal-Gezant voor universalisering van het Verdrag inzake het verbod op antipersoonsmijnen in 2024 in gesprek met een vertegenwoordiger van een Staat die nog geen partij is aan het Verdrag.

2. Context

Het Belgisch beleid inzake mijnbestrijding is een facet van ons engagement om het Internationaal Humanitair Recht en de Internationale Mensenrechtenverdragen te ondersteunen en te versterken. Het doel is om de dreiging te verminderen die uitgaat van ontplofbare munitie, d.w.z. mijnen, clustermunitie, explosieve oorlogsresten (ERW) en geïmproviseerde explosieven (IED). De reactie op deze dreiging moet aangepast zijn aan de specificiteit van elk betrokken explosiegevaar. Ze moet ook rekening houden met de contextuele omstandigheden die impact hebben op de doeltreffendheid en haalbaarheid van dergelijke maatregelen. Een mondiaal verbod is het gepaste en realistische doel in het geval van antipersoonsmijnen en clustermunitie. Maatregelen in dit verband steunen op respectievelijk het Verdrag inzake Antipersoonsmijnen (Ottawa Verdrag, AMPBC) en het Verdrag inzake Clustermunitie (Oslo Verdrag, CCM). Voor andere landmijnen dan antipersoonsmijnen zijn beperkingen vastgelegd en overeengekomen in het kader van het Verdrag inzake bepaalde conventionele wapens (CCW). Op grond van dit Verdrag zijn staten ook verplicht om de impact van explosieve oorlogsresten (ERW – explosive remnants of war) te verminderen.

@UNMAS

Belgian diplomats at the Oslo Review Conference

Contaminatie van land door explosieven brengt de veiligheid, het levensonderhoud en het welzijn van de burgerbevolking in gevaar. Het belemmert de humanitaire toegang tijdens en na conflicten. In post-conflictsituaties vormt het een ernstig obstakel voor stabilisatie, de terugkeer van vluchtelingen en intern ontheemden naar hun huis, heropbouw en economisch herstel.

3. De doelstellingen van het Belgisch mijnbestrijdingsbeleid

Mijnbestrijding maakt deel uit van de overkoepelende doelstelling van België om de menselijke veiligheid te verbeteren. Dit houdt in dat het internationaal humanitair recht wordt versterkt, door steun aan de internationale verdragen ter bestrijding van de dreiging van explosieven, maar ook aan ontmijning en hulp aan slachtoffers. Daarom moeten alle vijf pijlers van mijnactie versterkt worden:

- ✓ ontmijning
- ✓ risico-educatie
- ✓ slachtofferhulp
- ✓ belangenbehartiging
- ✓ voorraadvernietiging

De volgende doelstellingen worden nagestreefd:

- De promotie van universele toetreding en naleving van het Verdrag inzake het verbod op antipersoonsmijnen, het Verdrag inzake clustermunitie en het Verdrag inzake bepaalde conventionele wapens en de bijhorende protocollen.
- Verlichting van het lijden in gemeenschappen die getroffen zijn door mijnen en ander explosieven.
- Het versterken van slachtoffers en overlevenden van explosieve oorlogsresten waaronder antipersoonsmijnen en cluster munitie, door middel van slachtofferhulp en initiatieven die de duurzaamheid en cohesie van getroffen gemeenschappen herstellen, met als doel een volledige en gelijkwaardige participatie van deze slachtoffers en overlevenden in de samenleving.
- Realisatie van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen, in het bijzonder doelstelling 16 (Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen), target 16.11 (voorkomen van geweld en bestrijden van misdaad en terrorisme)
- Het bevorderen van innovatie in mijnbestrijdingsmethodologie. Mijnbestrijding is voortdurend in verandering omdat het zich moet aanpassen aan veranderende dreigingen en de meest effectieve en efficiënte methoden moet toepassen, waarbij gebruik wordt gemaakt van nieuwe technologische oplossingen.
- Steun voor de ontwikkeling en implementatie van internationale standaarden voor mijnbestrijding.

© ICRC/Elodie Schindler

België zat de 14th Bijeenkomst van Verdragsluitende Partijen bij het Ottawa Verdrag voor.

4. Transversale principes

België hecht bijzonder belang aan de volgende elementen, die helpen om mijnbestrijding te beschouwen als een omvattende praktijk, die productieve synergie mogelijk maakt met gerelateerde activiteitengebieden:

- De integratie van mijnbestrijding in bredere benaderingen van buitenlands beleid, humanitair beleid, stabilisering, vredesopbouw en duurzame ontwikkeling. Speciale aandacht gaat uit naar de “alomvattende aanpak”, waarbij een breed gamma aan beleidsregels en instrumenten op een coherente en consistente manier worden gecombineerd.
- Systematische dialoog, interactie en afstemming tussen de belanghebbenden op alle niveaus (lokaal, nationaal, regionaal en internationaal).
- Gendermainstreaming, met bijzondere aandacht voor de uitsplitsing van gegevens naar geslacht en leeftijd en voor een grotere deelname van vrouwen aan mijnbestrijding.

Gemengd ontmijningssteam in Irak © UNMAS

IEDs vormen een toenemende dreiging in meerdere regio's ©HALO Trust

- Holistische aanpak van mijnbestrijding, waarbij het concept van “explosive ordnance threat mitigation” (risicobeperking van explosief materiaal) in de praktijk wordt omgezet. Daarbij wordt onder meer stilgestaan bij de toenemende, complexe dreiging van IED. Het impliceert ook het aanpakken van zowel recente als historische contaminatie door ERW.

Risico-educatie in Irak ©HALO Trust

5. Selectiecriteria voor Belgische hulp

De verschillende Belgische financieringsinstrumenten die beschikbaar zijn voor mijnbestrijding hebben hun eigen regels, reglementering en selectiecriteria. De volgende transversale aspecten moeten echter steeds in rekening worden genomen, zodat programma's gefinancierd worden die op behoeften gebaseerd en duurzaam zijn en die het "do no harm" beginsel in acht nemen:

- Humanitaire noden en impact assessment, afgestemd op de betreffende dreiging.
- Nationale positie van het mogelijke ontvangstland ten opzichte van de relevante internationale afspraken en instrumenten. De toetreding van het land tot de relevante internationale verdragen moet onderzocht worden, het respect van het land voor zijn internationale verplichtingen moet geanalyseerd worden, en er moet beoordeeld worden of mijnbestrijding het land zal helpen zijn verdragsverplichtingen na te komen of zijn toetreding tot internationale verdragen zal vergemakkelijken.
- Nationale toe-eigening (*ownership*):
 - Capaciteit van nationale autoriteiten om de uitvoering van het mijnbestrijdingsprogramma te ondersteunen: aanwezigheid van een nationale mijnbestrijdingsautoriteit, bestaan van een nationale mijnbestrijdingsstrategie, nationale wetgeving.
 - Inclusie en actieve rol van getroffen gemeenschappen. Indicatoren over hoe mijnbestrijding de sociale cohesie kan vergroten.
 - Zorgen voor duurzaamheid van de resultaten van het programma door capaciteitsopbouw van de nationale structuren, b.v. verbetering van het nationale beheer en de coördinatie.
- Integratie van mijnbestrijding in de postconflict strategie voor vredesopbouw van het land.
- Convergentie met geografische en thematische prioritaire domeinen van het Belgisch buitenlands beleid en ontwikkelingssamenwerking. Voorbeelden zijn: de partnerlanden voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking, de Grote Meren regio, of gebieden waar de “alomvattende aanpak” wordt toegepast (momenteel: de G5 Sahellanden, Irak, Syrië en Tunesië).

6. Financieringskanalen

België heeft geen uniek instrument om mijnacties te financieren. Verschillende directies beheren de beschikbare budgetlijnen.

- Een aantal internationale organisaties ontvangt licht geormerkte of niet-geormerkte financiering (core), die kan worden gebruikt voor mijnbestrijding.
- Mijnbestrijding is een prioriteit van het [Vredesopbouw Instrument van de FOD Buitenlandse Zaken](#), waarbij beperkte bijdragen kunnen worden toegewezen aan projecten op het terrein.
- Vanuit de afdeling Humanitaire Hulp van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking kan via internationale organisaties en NGO's bijdragen worden aan humanitaire mijnbestrijding door middel van oproepen tot het indienen van voorstellen. Daarnaast worden ook vanuit de humanitaire fondsen waaraan België via humanitaire hulp bijdraagt mijnbestrijdingsactiviteiten gefinancierd.
- Via de niet-gouvernementele ontwikkelingssamenwerking ontvangen een aantal NGO's meerjarige financiering die deels wordt gebruikt voor mijnbestrijdingsactiviteiten.
- Ad hoc bijdragen (ook *in natura*) op basis van een politiek besluit zijn eveneens mogelijk.

7. Van woorden naar daden

De principes van deze aanpak zijn in het recente verleden reeds in de praktijk gebracht. Een aantal voorbeelden:

Universalisering en volledige implementering van de verdragen van Ottawa en Oslo:

HKH Prinses Astrid is sinds 2013 speciaal gezant van het Verdrag inzake Antipersoonsmijnen, met het mandaat om het Verdrag te promoten en de inspanningen voor universele toetreding te ondersteunen. Daarnaast maakt België in Genève deel uit van een informele groep Staten partij aan het Ottawa-verdrag met het oog op de promotie van universalisering van deze conventie.

HKH Prinses Astrid bezoekt Libanon in 2019 als speciaal gezant voor de universalisering van de Ottawa Conventie

Empowerment van mijnslachtoffers en overlevenden

België in het Committee inzake slachtofferhulp in 2019

België was vier jaar lid van het Comité voor slachtofferhulp van het Ottawa Verdrag, onder meer als voorzitter ervan. Financiering voor slachtofferhulp loopt onder meer via de speciale oproep van het ICRC: 'disability & mine action'.

Promotie van innovatie

België heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van een nieuwe onderzoekstechniek door Apopo waarbij gebruik wordt gemaakt van de Afrikaanse buidelrat voor geurdetectie van mijnen. Het heeft ook bijgedragen aan de ontwikkeling van Tiramisu, een uitgebreide modulaire toolbox voor mijnbestrijding. In opvolging hiervan worden de mijnbestrijdingsactiviteiten van Apopo in Angola en Cambodia momenteel via een vijfjarenfinanciering van in totaal 3,5 MEUR verder ondersteund. In 2018 financierde België een project van Humanity & Inclusion dat het gebruik van drones test bij technisch onderzoek/landrelease in Tsjaad.

© Apopo

© John Fardoulis – HI

Ondersteuning voor de ontwikkeling en uitvoering van internationale normen voor mijnbestrijding

België was co-voorzitter van een werkgroep die verantwoordelijk was voor het opstellen van de “UN Improvised Explosive Device Disposal Standards”, die in mei 2018 werden gepubliceerd. Een Belgische expert is lid van de Review Board van IMAS (International Mine Action Standards).

De integratie van mijnbestrijding in bredere benaderingen van humanitaire hulp, vredesopbouw en duurzame ontwikkeling

Dit document maakt deel uit van een inspanning voor meer communicatie en samenwerking tussen instanties. Dit vergemakkelijkt wederzijdse hulp bij de analyse, waar nuttig, van projectvoorstellen; de publieke promotie van steunprogramma's, b.v. op internationale bijeenkomsten; en de functionele convergentie van benaderingen tussen de verschillende belanghebbenden.

Integratie van een gender-perspectief

België is van 2022 tot 2024 gender focal point binnen het opvolgingsmechanisme van het Oslo-verdrag en draagt in deze hoedanigheid bij aan een betere integratie van het gender perspectief in het opvolgingsmechanisme van dit verdrag en in de materie geregeld door dit verdrag (verbod op gebruik, productie, stockeren en transfer van clustermunitie).

Convergentie met geografische en thematische prioriteiten

Jaarlijkse steun voor de UNMAS-programma's in Irak en Syrië sinds 2019 past in het doel van de alomvattende aanpak, waarbij mijnbestrijding deel uitmaakt van de inspanningen om de door IS-terrorisme geteisterde gebieden te stabiliseren en om humanitaire toegang mogelijk te maken en te blijven inzetten op 'vergeten' crisissen zoals in Syrië.

© UNMAS